

بسم تعالی

عنوان مقاله: انتخاب رفقا و همنشینان خوب

تهیه کننده: مجیب الله "رستمی" همکار نجم تخار

ایمیل آدرس: mujib.rustami72@gmail.com

شماره تماس: ۰۷۸۱۸۰۸۰۹۸ / ۰۷۹۱۹۰۶۴۰۱

چکیده:

برای بشر، ارتباط با دیگران یک ضرورت است. شکل و کیفیت این ارتباط است که میتواند مفید یا مضر بودن آن را رقم زند. از منظر قرآن و روایات و همچنین مطالعه ابعاد وجودی انسان در میابیم که وی موجودی اجتماعی است و برای رشد و تکامل به ارتباط با دیگران نیاز دارد.

تأثیر رفیق، چون با انتخاب و علاقه خود انسان صورت می پذیرد، در ساختار وجودی انسان و در روش و منش او از هر کس دیگری بیشتر است. انسان موجودی است که میتواند شخصیت واقعی خود را پشت پرده های مختلف پنهان کند، لذا گاهی شناخت افراد مشکل خواهد بود. یکی از بهترین معیارهای واقعی افراد، دوستان و رفقای او میباشند، چون انسان به کسانی روی می آورد که از نظر باطنی با آنان همسان باشد.

کلید واژه: رفیق، شخصیت، قرین، معاشرت و رفاقت

مقدمه:

از منظر قرآن و روایات و همچنین مطالعه ابعاد وجودی انسان در میابیم که وی موجودی اجتماعی است و برای رشد و تکامل به ارتباط با دیگران نیاز دارد. انسان به تنهایی نمی تواند، تمام نیازمندیهای خود را جبران نماید. او نمی تواند بدون پدر و مادر، هم کلاسها، دوستان و آشنایان زندگی مطلوب و ایده آلی داشته باشد.

نتیجه تنهایی، عقب ماندگی و تباهی است. اسلام و قرآن ستایشگر دستهایی است که گرمای محبت در آنها احساس می شود و چهره هایی که به لبخندهای دوستی آراسته اند. حضرت علی (رض) میفرماید: ناتوان ترین مردم کسی است که در دوست یابی ناتوان، و از او ناتوان تر کسی است که دوستانی را که بدست آورده است از دست بدهد.

آنقدر که یک رفیق میتواند در زندگی انسان مؤثر باشد، هیچ عامل دیگری در جهت دادن به راه زندگی مؤثر نیست. در این بین، نوجوانان بیش از هر گروه دیگری تحت تأثیر دوستان و همسایگان و گروه های رفاقت قرار می گیرند.

بااحترام

مجیب الله "رستمی"

بسم تعالی

و من خیر حظ امرء قرین صالح، فقارن اهل الخیر تکن منهم، و باین اهل الشرتین عنهم. (نهج

البلاغه)

از بهترین بهره‌های انسان، هم نشین خوب و شایسته است. پس با نیکان نشین تا از آنان به حساب آیی و از بدان بپرهیز تا در شمار آنها نیایی.

برای بشر، ارتباط با دیگران یک ضرورت است. شکل و کیفیت این ارتباط است که میتواند مفید یا مضر بودن آن را رقم زند. اگر این ارتباط و معاشرت با دیگران به شکلی نیک برقرار گردد و کیفیت حشر و نشر با دیگران بر اساس اعتقادات الهی و حرمت نهادن به ارزش‌های انسانی پایه ریزی شود، محصول کم‌قیمتی نیست؛ چرا که هدف تمام انسان‌ها ترقی و تعالی است. از این روی میتوان گفت معاشرت با دیگران میتواند یکی از راه‌های پیشرفت انسان باشد و مسیر نیل به اهداف عالی را بگشاید. از منظر قرآن و روایات و همچنین مطالعه ابعاد وجودی انسان در میابیم که وی موجودی اجتماعی است و برای رشد و تکامل به ارتباط با دیگران نیاز دارد. انسان به تنهایی نمی‌تواند، تمام نیازمندیهای خود را جبران نماید. او نمی‌تواند بدون پدر و مادر، هم کلاسها، دوستان و آشنایان زندگی مطلوب و ایده آلی داشته باشد.

نتیجه تنهایی، عقب ماندگی و تباهی است. اسلام و قرآن ستایشگر دستهایی است که گرمای محبت در آنها احساس می‌شود و چهره‌هایی که به لبخندهای دوستی آراسته اند. حضرت علی (رض) میفرماید: ناتوان‌ترین مردم کسی است که در دوست‌یابی ناتوان، و از او ناتوان‌تر کسی است که دوستانی را که بدست آورده است از دست بدهد.

نقش دوستان

تأثیر رفیق، چون با انتخاب و علاقه خود انسان صورت می‌پذیرد، در ساختار وجودی انسان و در روش و منش او از هر کس دیگری بیشتر است. در تأیید این امر تعبیراتی در منابع دینی ما آمده است که به برخی از آنها اشاره می‌کنیم:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ، فَلْيَنْظُرْ أَحَدَكُمْ مَنْ يُخَالِلُ» (۴: ۲۹۹)

ترجمه: «انسان بر دین دوستش می‌باشد پس یکی از شما باید بنگرد که با چه کسی دوستی می‌کند».

آنقدر که یک رفیق میتواند در زندگی انسان مؤثر باشد، هیچ عامل دیگری در جهت دادن به راه زندگی مؤثر نیست. در این بین، نوجوانان بیش از هر گروه دیگری تحت تأثیر دوستان و همسایگان و گروه‌های رفاقت قرار می‌گیرند. بی‌تردید در کنار این عامل، عوامل دیگری هم وجود دارد که نقش مؤثری دارد، در حالی که ما به تأثیر این عوامل درست توجه نمی‌کنیم. تأثیر دوست در زندگی تأثیر عمیق و گریز ناپذیر است که بدون توجه و اراده، تمام ابعاد زندگی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

به همین علت یکی از علل موفقیت انسانهای موفق و هدایت یافته، دوستان خوب و مناسب بوده است همان طور که انحرافات، اعتیادها، و ناهنجاریهای اجتماعی، غالباً در اثر رفاقت‌های ناپسند و دوستان منحرف تحقق یافته است. به خاطر نقش کلیدی دوست در ساختار وجودی انسان است.

نشانه شخصیت

انسان موجودی است که میتواند شخصیت واقعی خود را پشت پرده های مختلف پنهان کند، لذا گاهی شناخت افراد مشکل خواهد بود. یکی از بهترین معیارهای واقعی افراد، دوستان و رفقای او میباشند، چون انسان به کسانی روی می آورد که از نظر باطنی با آنان همسان باشد.

چنانچه پیامبر(ص) میفرماید: لا تحکموا علی رجل بشیء حتی تنظروا الی من یصاحب، فانما یعرف الرجل باشکاله و اقرانه و ینسب الی اصحابه و اخوانه.

ترجمه: در باره کسی قضاوت نکنید تا به دوستان نظر بیفکنید، چرا که انسان بوسیله یاران و دوستانش شناخته میشود و به یاران و برادرانش منسوب می گردد.

و در جای دیگر پیامبر(ص) میفرماید:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِيَّاكَ وَقَرِينَ السُّوءِ فَإِنَّكَ بِهِ تُعْرَفُ. (۳ : ۳۸۵)

ترجمه: از همنشین بد دوری کن، زیرا تو بوسیله او شناخته می شوی.

معیار انتخاب دوست و هم نشین

حال که آدمی را چاره ای جز معاشر و رفاقت نیست و مسیر زندگی ایده آل به سمت اهداف عالی از لابه لای زندگی اجتماعی می گذرد، برای تعیین مسیر زندگی مطلوب باید در پی یافتن قطب نمایی برآییم که راه را به ما می نمایاند و مسیر حرکت را به ما نشان می دهد.

مشخص است که هدف زندگی پیمودن راه راست، یعنی همان راه پرستش خداوند سبحان است. پس باید قطب نمایی را یافت که ما را به هدف ما برساند. پس اهمیت معاشرت با آدم های خوب از همین جا معلوم میشود، چرا که در واقع معاشرت با آنها انسان را متوجه خداوند متعال نموده، او را به حق نزدیک می سازد. پس به یقین افرادی که آدمی را از حق دور و از قلب انسان خدازدایی می کنند، شایسته معاشرت و رفاقت نیستند و این معیار، ملاک اساسی و یگانه انتخاب دوست و دوستی نمودن است.

چنانچه از پیامبر(ص) روایت شده است:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ، أَيُّ جُلَسَائِنَا خَيْرٌ؟ قَالَ: " مَنْ يُذَكِّرُكُمْ اللَّهَ رُوَيْتُهُ ، وَزَادَ فِي عَمَلِكُمْ مَنْطِقَهُ ، وَذَكَرَكُمْ الْآخِرَةَ عَمَلُهُ " (۲ : ۴۹).

ترجمه: از عبدالله بن عباس روایت است که گفت از رسول الله (ص) پرسیدند: با کدام اشخاص نشست ما خوب است؟ پیامبر (ص) فرمودند: کسی که رویت آن شما را به یاد خدا بیندازد، سخن او در عمل شما بیفزاید و عمل او شما را به ذکر آخرت بیندازد.

انتخاب دوست با رعایت سه شرط فوق الذکر ما را در مسیر قرب الهی، هدایت می کند. اولین ویژگی دوست خوب در مکتب اسلام آنست که معاشرت با او و دیدارش انسان را متوجه خداوند کند. دومین ویژگی دوست خوب آنست که وقتی چند کلمه با او هم صحبت میشوید، عمل شما افزوده میشود، و هیچ گاه حرف های بی فایده نمیگوید، و سومین ویژگی دوست خوب آنست که عملش آخرت را به یاد شما می آورد.

شبهه همین بیان با لحن دیگری حضرت علی (رض) بعد از تأکید به داشتن رفیق خوب، می فرماید: یکی از بهترین بهره های انسان در زندگی، داشتن رفیق خوب است. روایتی به این مضمون وجود دارد که رسول اکرم(ص) میفرماید: عَنْ عَائِشَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا جَعَلَ لَهُ وَزِيرًا إِنْ ذَكَرَ أَعَانَهُ وَإِنْ نَسِيَ أذْكَرَهُ» (۱ : ۴۰۳)

ترجمه: هرگاه خداوند خیر و خوبی بنده ای را بخواهد، برای او هم نشین صالحی را قرار می دهد که اگر به یاد خدا باشد او را یاری می کند و اگر خدا را فراموش کند، به یادش می آورد. این سخن، این انگیزه را ایجاد می کند که در پی یافتن رفیق خوب بر آییم. اگر رفیق خوب و شایسته ای یافتیم، قدرش را بدانیم و او را نگه بداریم و زود و ارزان وی را از دست ندهیم؛ چرا که رفیق خوب گوهر کمیاب است فراوان باید گشت و هزاران سعی باید نمود تا یک رفیق خوب پیدا شود که به یقین نگه داشتن او خیلی سخت تر است.

کسانیکه فکر می کنند باید به کلی از انسان ها دوری کنند و در تنهایی زندگی نمایند از بینش اسلامی صحیح بی بهره هستند و برخلاف فطرت قدم بر می دارند و مخالف تعالیم اسلامی عمل می کنند. خداوند منان وجود انسان ها را برای یکدیگر نعمت قرار داده است ولی ما گاهی نعمت ها را به نعمت تبدیل می کنیم.

به هر حال هیچ نعمتی به برابر به هم نشین و رفیق خوب نمیباشد. چرا که در انسان اثر خوب و مثبت دارد و صفات نیکو در انسان پدید می آورد و هم عیوب انسان را بر طرف و وجود آدمی را از صفات زشت و ناپسند مبرا می سازد. هم در مسیر زندگی دنیا کمک و یاور انسان است و هم در حرکت به سوی آخرت مشوق و مددگار او می باشد. به یقین هیچ عاملی مؤثرتر از رفیق صالح نیست: «من خیر حظ امرء قرین صالح» یعنی از بهترین بهره های انسان و نعمت هایی که نصیب انسان می شود قرین صالح و دوست شایسته است.

نتیجه گیری

انسان یک موجود اجتماعی است که نیاز به رفقا و همنشینان خوب دارد تا اینکه به هدف اصلی خویش که همانا رسیدن به رضایت الله متعال می باشد، برسد.

از آنجاییکه رفتار رفیق انسان را بسیار متاثر میسازد انسان باید در انتخاب دوست بسیار دقیق باشد، و دوست را بر مبنی سه شرط که در حدیث ذکر است انتخاب نماید که این سه شرط عبارت است از اینکه وقتی رفیق را می بینی دیدنش ترا به یاد الله بیندازد و دیگر اینکه سخنش باعث فزونی علم انسان گردد و نیز عمل آن انسان را به یاد آخرت بیندازد.

انتخاب دوست با رعایت سه شرط فوق الذکر ما را در مسیر قرب الهی، هدایت می کند. اولین ویژگی دوست خوب در مکتب اسلام آنست که معاشرت با او و دیدارش انسان را متوجه خداوند کند. دومین ویژگی دوست خوب آنست که وقتی چند کلمه با او هم صحبت میشوید، عمل شما افزوده میشود، و هیچ گاه حرف های بی فایده نمیگوید، و سومین ویژگی دوست خوب آنست که عملش آخرت را به یاد شما می آورد.

منابع

١. ابن راهويه، اسحاق بن راهويه.(١٤١٢). مسند اسحاق بن راهويه. جلد ٢. چ: اول.

ناشر: مكتبة الإيمان - المدينة المنورة

٢. البيهقي، احمد بن حسين.(١٤٢٣). شعب الإيمان. جلد ١٣. چ: اول. ناشر: مكتبة

الرشد للنشر والتوزيع بالرياض بالتعاون مع الدار السلفية ببومباي بالهندز

٣. الصنعاني، محمد بن اسماعيل.(١٤٣٢). التنوير شرح جامع الصغير جلد ١١. چ:

اول. ناشر: مكتبة دارالسلام، الرياض

٤. الطيالسي البصري، سليمان بن داود.(١٩١٤). مسند أبي داود الطيالسي جلد ٤

چاپ اول. ناشر: دار هجر - مصر